

DRUŽINA (nadaljevanje)

Dejali smo že, da je družina vsaj dvogeneracijska skupnost, da je njen konstruktivni člen otrok. Tudi družina je institucija, ki opravlja različne funkcije (reprodukcija, socializacija, omogoča ekonomsko stabilnost, zagotavlja spolne odnos) in je tudi družbena skupina (znotraj katere so pozitivni in negativni odnosi).

Njabolj so raziskane funkcije družine, saj se je s problemom družine največ ukvarjal funkcionalizem.

Na drugi strani pa je marksistični pogled na družino. O tem je največ pisal Engels. Gre za diametralno nasprotje funkcionalističnemu pogledu. (*seminar*)

Iz marksističnega pogleda izhajajo mnoge feministične kritike mainstreamovskega sociološkega pojmovanja družine. Kritike so naperjena na pojmovanja delitve dela, odnosov med člani...

- Kaj se dogaja z družino v postmoderni, v sodobnem svetu?

Prvo, kar lahko ugotovimo je, da so se tisti, ki so zagovarjali tezo, da bo družina pristala na smetišču zgodovine, zmotili. Nasprotno:

1. družina ni izginila,
2. družina se je uspešno prilagodila zunanjim razmeram in razvila nove oblike družinske skupnosti.

Kaj se je zgodilo v zadnjem stoletju, da je prišlo do takšnih sprememb? Spremembe so prišle z industrijsko družbo:

1. spremeni se način poročanja – poudari se emocionalni odnos,
2. družine so postale prostor intimnih odnosov (in ne več tudi proizvodnjih),
3. spremeni se odnos do spolnosti (spolno in družinsko življenje se ne več nujno prekrivata),
4. življenjska doba se podaljša in zato so tudi pričakovanja od družinskega življenja večja (nekoč so živeli manj časa in so zato vedeli, da se poročajo za vse življenje, danes pa sta partnerja skupaj le toliko časa, dokler jima to ustreza),
5. spremeni se odnos med spoloma (industrijska revolucija prinese potrebo po delavni sili – ženske niso več zgolj neodvisen člen???)
6. spremeni se odnos do otrok (izginja samoumevnost dedovanja in nadaljevanja dejavnosti staršev; otroci pa še vedno pomenijo investicijo – le da neka neobvezna, od njih namreč starši nimajo pričakovanj, da bi oni skrbeli zanje, ko ostarijo; veljamo za na-otroka-osredičeno družbo.
7. spremeni se status odraslih oseb (v družini sta dve odrasli osebi, ki sta zaposleni, ekonomsko neodvisni, obe imata poklicno kariero – na ta način si partnerja lahko privoščita veliko več, tako v materialnem kot tudi nematerialnem smislu),
8. institucije posegajo v delovanje družine (družina že od nekdaj sodeluje z drugimi institucijami, kot so: šola, Cerkev, vojska...).

Zaradi teh sprememb so se bile družine primorane prilagoditi in spremeniti načine delovanja. Družina danes želi biti čim večja opora posameznim članom. Luckmann trdi: »Družina je temeljno mesto, kjer se konstruira družbena realnost.«

Če dobro premislimo, se zdi, da družini uspeva nekaj nemogočega:

- ohranja socialna razmerja,
- je naravna skupnost in
- se prikazuje in obnaša kot naravna tudi na področjih, kjer ni več veliko naravnega (že proces rojevanja ni več naraven, saj se z različnimi sredstvi oz. metodami uravnava reprodukcijski proces).

Družina je razpeta med podobo, ki si jo o njej ustvarjamo (idealizacija) in realnostjo, kakršna družina v nji pač je.

Poleg globalnih vzrokov za spremembe so tudi drugi. Tanja Renner je izdelala tipologijo družin:

1. JEDRNE DRUŽINE

- a. biološke,
- b. socialne,
- c. enostarševske,
- d. adoptivne,

2. RAZŠIRJENE DRUŽINE

- a. trigeneracijske ali večgeneracijske,
- b. razširjene po vertikali (stari starši) ali horizontali (tete, strici otrok),
- c. poligamne,

3. REORGANIZIRANE DRUŽINE

- so družine, kjer eden od partnerjev oz. staršev že ima otroka iz prejšnje zveze,

4. KOMUNE,

5. DRUŽINE Z ISTOSPOLNIMI PARTNERJI.

Zakaj prihaja do tako intenzivne pluralizacije?

1. Neatraktivnost na zakonski zvezi temeljujoče družine. Zakonska zveza je z upadanjem tradicionalnega načina življenja in upodanja katoliškega vpliva izgubila na pomenu. Giddens trdi, da do sprememb prihaja »zaradi spremenjenega odnosa do intimnosti. Partnerja namreč iščeta intimnost, zakonska zveza pa jima je ne more stalno zagotavljati.« Partnerske zveze so formalne ali neformalne.
2. Razpadanje zakonskih zvez. Narašča število razvez in novih zvez. Partnerja se razvežeta in poiščeta nove partnerje. Razveze različno vplivajo na člane družine – lahko pomenijo tudi olajšanje, če je bilo v zvezi prisotno nasilje.

P. Bonan??? je artikuliral šest stopenj razveze:

1. Emocionalna razveza. Gre za povečanje napetosti, nesoglasij med partnerjema.
2. Legalna oz. formalna razveza. Vključuje vzvode za formalno razvezo. Nekatere družbe razveze otežuje, nekatere olajšuje.
3. Ekonomska razveza. Razveže tudi tam, kjer družba s formalno razvezo ne vpliva več.
4. Starševska razveza. Je problematična, kadar so vključeni mladoletni otroci. Sodišča v Sloveniji otroke navadno dodeljujejo materam.

5. Skupnostna razveza. Vključuje spremembe v odnosih do skupnih prijateljev, znancev. Če sta imela partnerja smo skupne prijatelje in nič svojih, je razveza še toliko bolj boleča.
 6. Psihična razveza. Vključuje soočenje s socialno izgubo in zahtevami ter pogoji samostojnega življenja. Zadeva je močno problematična kadar se samsko življenje pojmuje kot kazen.
3. Upadanje števila rojstev. Število otrok namreč zagotovo vpliva na načine vzpostavljanja razmerij. Ko so se otroci rojevali nenadzorovano, je bila situacija drugačna od današnje: zdaj na odločitev o rajstvu vpliva več dejavnikov. Povišuje se tudi starostna meja, pri kateri se partnerja odločata za 1. otroka. S tem »odlašanjem« pa skrajšuje rodnostno obdobje pri materi. Tudi to je eden od razlogov, zakaj je danes manj rojstev. Zmotno pa je misliti, da v evropski zgodovini ni bilo obdobj, ko je bilo malo rojstev in veliko samskega življenja. Le da so takrat bila razmerja drugačna. Proces upadanja rojstev se je pričel že pred 2. svetovno vojno. Padec beležijo vse razvite države, ne le Slovenija. Demografi so že konec 70-ih in v 80-ih oznanjali preplah. Vendar pa moramo demografska opozorila razumeti nekoliko drugače: če gledamo na svet globalno, spoznamo, da je prenaseljen; če pa gledamo lokalne demografske izračune, bi morala vsaka Slovenka imeti tri otroke. Zato se zdi boljša varianta, da bi se sprostila državne meje za vstop tujih prebivalcev. Sicer obstaja zelo radikalna možnost oz. nevarnost pojavljana degeneracijskih procesov (pročanje med sorodniki...).
 4. Ureditev statusa enostarševskih družin. Odnos družbe do samohranilk j bil večinoma negativen. Vendar pa se spreminja. Predvsem gre za spremembo s strani države, saj jim omogoča nekatere olajšave. S tem je odločitev za enostarševske družine olajšana.
 5. Spremenjen odnos do nasilja v družini. Ni dokazov, da bi bilo danes več nasilja v družini, kot ga je bilo nekoč. Dejstvo pa je, da se je spremenil odnos do nasilja – danes marsikatero dejanje označimo z nasilno, ki v 80-ih takega predznaka ne bi nosilo. Danes je olajšana pot do prekinitve razmerja znotraj katerega se pojavlja nasilje. Rešuje pa se tudi z raznimi zakoni o prepovedi približevanja etc.

Specifika družinskega nasilja se kaže v stereotipnih podobah:

 1. nasilje se dogaja za zaprtimi vrati doma – tja pa naj družba in država ne posegata (zato še do nedavnega ni nihče prijavljal takšnega nasilja),
 2. osebe vpletene v nasilje so v intimnih odnosih – če te pretepe nekdo, ki sicer trdi, da te ima rad, je veliko težje to razumeti za nasilje, kot če to stori nek neznanec,
 3. žrtve se navadno same krivijo in se sprašujejo, kaj so storile napak, da so si »zaslužile« kazen – zato ne prijavijo svojega partnerja.
 6. Spremenjen odnos do spolne zlorabe otrok v družini. O tem se veliko govori ob pojavljanju novih tehnologij.

Nedvomno velja, da sta pogoja za spolno nasilje na otroki moč in avtoriteta. Spolno zlorablajo tisti, katere otroci razumejo za močne in avtoritete. To so navadno očetje, bližji sorodniki in druge, v otrokovih očeh, »močne« osebe (zdravniki, učitelji, duhovniki, trenerji...). To so avtoritete v katere ne dvomimo – zato se jim otroci ne morejo upreti. Zato potrebujejo zunanjo pomoč. Otroci se uprejo šele ko spolno nasilje kot nasilje ozavestijo, to pa je navadno v mladosti ali odraslosti.

Tudi to je vplivalo na razmerja. Matere nekoč otrokom načeloma sploh niso verjele, da jih njihov partner ali prijatelj zlorablja. Z javnim polemiziranjem o spolnih zlorabah otrok matere prej verjamejo otrokom.

7. Odnos oz. vpliv države na družino. Družina je za državo pomemben vzvod uravnavanja družbenih razmerij. Zato države poskušajo vplivati na širjenje v tistem obdobju najbolj zaželjene oblike družine. Država to stori s propagando, davčno in družinsko politiko, z odnosom do šolanja, rojevanja.

Na družino skušajo vplivati načeloma vse države. V Sloveniji so se razširile civilne pravice matere, gradijo se apartmaji za študentske družine v študentskih domovih, predlaga se 3-letna porodniška doba, materam se glede na število otrok skrajšuje dlovna doba, starševski dopust za očeta...

Država je nedvomno na tem področju aktivna, a ugotovimo lahko, da njena politika ni vedno najbolj usklajena in ukrepi niso vedno učinkoviti.